

ESG faktory jako součást CSR v rámci holistického pojetí nefinančního reportingu

ESG Factors As Part of CSR within the Holistic Concept of Non-Financial Reporting

LADISLAVA KNIHOVÁ – PETRA JÍLKOVÁ

Abstrakt

Zprávy o udržitelnosti v rámci holistického pojetí nefinančního reportingu jsou nejen součástí image a dobrého jména firmy, ale představují především důležitý zdroj informací pro různé skupiny stakeholderů. Informace v nich obsažené jsou nepostradatelným vodítkem zejména pro investory. V rámci integrovaného reportingu jsou zprávy o udržitelném rozvoji již řadu let nezbytnou součástí podnikového výkaznictví, nicméně pro moderní podobu zveřejňování těchto informací jsou přelomovými roky především rok 2016 a 2022. Cílem tohoto článku je posoudit potenciál faktorů ESG a souvisejících CSR ukazatelů ovlivnit vnímání podniků z hlediska jejich reputace a konkurenceschopnosti, a to na základě analýzy vybraného vzorku zpráv o udržitelnosti podnikatelských subjektů působících v bankovníctví a pojišťovnictví v rámci České republiky a Slovenské republiky. Zjištění a data z provedené koncepční obsahové analýzy výzkumného vzorku zpráv o udržitelnosti přináší aktuální údaje o reálném vývoji ve finančních institucích v těchto oblastech, které byly definovány v souladu s principy udržitelného podnikání. V souvislosti s rostoucím zájmem odborné i laické veřejnosti o problematiku udržitelnosti může být zvyšující se četnost klíčových slov spojených s faktory a indikátory ESG, které významně doplňují oblast CSR, vyskytujících se ve zprávách o udržitelnosti, známkou toho, že podnik je na správné cestě k budování dobrého jména a potažmo k získání konkurenční výhody. Zjištění z obsahové analýzy zpráv o udržitelnosti vybraných společností ukazují, že společnosti stále častěji využívají faktory ESG a příslušné další CSR ukazatele ve vzájemné kombinaci, avšak poněkud roztržtěně. Komparativní analýza dat přinesla též zjištění, že existují velké rozdíly mezi situací v globálních zahraničních firmách a např. v analyzovaných českých a slovenských finančních institucích, které s ESG faktory teprve začínají pracovat. Současně autorky článku vyjadřují přesvědčení, že používání standardizovaných ukazatelů v delším časovém horizontu by přispělo k větší srozumitelnosti, a tudíž i k vyšší přidané hodnotě těchto zpráv pro potřeby investorů a dalších zainteresovaných stran. Angažovanost společností v této oblasti je proto pozitivním signálem pro úspěšné udržitelné podnikání s významnou konkurenční výhodou.

Klíčová slova: ESG faktory, holistické pojetí nefinančního reportingu, udržitelnost, zprávy o udržitelnosti, integrované reportování, konkurenční výhoda, CSR – společenská odpovědnost firem, taxonomie ESG kritérií

Abstract

Sustainability reports in the context of non-financial reporting are not only part of a corporate image and goodwill but, above all, an essential source of information for different stakeholder groups. The information contained in them is an indispensable guide, especially for investors. In the context of integrated reporting, sustainability reports have been an essential part of corporate

reporting for many years, but 2016 and 2022 are particularly crucial years for the modern form of disclosure of this information. This article aims to assess the potential of ESG factors and related CSR indicators to influence the perception of companies in terms of their reputation and competitiveness based on the analysis of a selected sample of sustainability reports of business entities operating in banking and insurances sectors in the Czech Republic and Slovak Republic. The findings and data from the conceptual content analysis of the research sample of sustainability reports provide up-to-date information on the actual developments in companies and institutions in these areas which have been defined in accordance with the principles of sustainable entrepreneurship. In the context of the growing public interest in sustainability issues, the increasing frequency of keywords associated with ESG factors and indicators, which significantly complement the CSR area, appearing in sustainability reports may be an indication that a company is on the right track to building its reputation and, consequently, gaining a competitive advantage. Findings from the content analysis of sustainability reports of selected companies show that companies are increasingly using ESG factors and relevant other CSR indicators in combination with each other, albeit in a somewhat fragmented way. The comparative analysis of the data also revealed that there are major differences between the situation in global foreign companies and, for example, in the Czech and Slovak financial institutions analyzed, which are just beginning to work with ESG factors. Along with this, the paper's authors express their belief that using standardized indicators over a more extended period would contribute to greater comprehensibility and, therefore, the higher added value of these reports for the needs of investors and other stakeholders. Thus, companies' commitment in this area is a positive signal for a successful sustainable business with a significant competitive advantage.

Keywords: ESG factors, holistic conception of integrated reporting, sustainability, sustainability reports, competitive advantage, CSR - Corporate Social Responsibility, taxonomy of non-financial reporting criteria

JEL klasifikace: G32, M14, Q01, Q56

Úvod

Udržitelnost ve všech svých projevech a výrazná profilace firmy v oblasti udržitelného podnikání se stává důležitým nástrojem odlišení firmy od konkurence. Současně je dnes již nepochybně součástí příslibu značky a též očekávání zákazníků. Toto téma je stále častěji zmiňováno v souvislosti s udržitelným podnikáním a firmy i organizace jsou pod společenským tlakem, aby prokázaly, jakým způsobem přispívají společnosti a případně stanoveným národním cílům udržitelnosti. To je pravidelně vykazováno v rámci zpráv o udržitelnosti, které jsou součástí holistického pojetí nefinančního reportingu firem. Cílem tohoto příspěvku je identifikovat, analyzovat a interpretovat ve vzájemných souvislostech aktivity firem v těchto oblastech. V souvislosti s nově přijímanou legislativou na úrovni EU se bude významným způsobem rozšiřovat okruh podnikatelských subjektů, jejíž zákonnou povinností bude podávat zprávy o aktivitách v oblasti společenské odpovědnosti. Bude to tedy již nejen na bázi dosavadní dobrovolnosti, ale povinnosti bude vymezena zákonnou cestou. Oblast CSR je nově doplněna o ESG faktory (Environment, Social, Governance), a tak je důvodné předpokládat, že podávání kvalitně zpracovaných zpráv o udržitelnosti v rámci integrovaného holistického reportingu se pro firmy může stát silnou konkurenční výhodou a nástrojem budování značky a vztahů se stakeholdery.

Teoretická východiska

Společenská odpovědnost (CR - Corporate Responsibility), společenská odpovědnost firem (CSR - Corporate Social Responsibility) a udržitelnost jsou pojmy, které začaly být velmi populární od roku 2000. Autor Bowen (1953) CSR vymezil jako povinnost podnikatelů přijímat rozhodnutí týkající se hodnot naší společnosti. Drucker (1954) dodal, že rozhodnutí v této oblasti přispívají ke stabilitě, síle a harmonii veřejného blaha. CSR změnila svou podstatu z nahodilých firemních filantropií na regulované aktivity a později na iniciativy CSR. Podle Logana a dalších (1997) a Waddocka (2004) zahrnuje CR obchodní model společnosti, firemní strategie, přírodu a společnost. Porter a Kramer (2011) diskutují o tom, že podnikání je stále více vnímáno jako příčina ekonomických, sociálních a environmentálních problémů. CSR může zlepšit pověst podniku a způsobit pozitivní externalitu. Tito autoři ukazují, že sdílená hodnota se netýká pouze "osobních hodnot". Koncept sdílené hodnoty podniku (CSV - Creating Shared Values) se zaměřuje na rozšíření spojení mezi ekonomickým pokrokem a společenskými aspekty s využitím hodnotových principů. CSR postupně zahrnuje ukazatele rozmanitosti lidských zdrojů, protože tento aspekt odpovědnosti podniku charakterizuje potenciál invence a konkurenceschopnosti (Dvořáková, 2017).

Podniky navíc mohou vytvářet ekonomickou hodnotu tím, že vytvářejí společenskou hodnotu. Některé výzkumy začaly zkoumat faktory podporující produktivitu podniku (například dopad na životní prostředí, přístup a schůdnost fungování dodavatelů, dovednosti zaměstnanců, bezpečnost pracovníků, zdraví zaměstnanců, spotřebu vody a energie). Cormier a Magnan (2003) zmínili, že společnosti, které znečišťují ovzduší a vykazují vysoké hodnoty u indikátorů vyjadřující toto znečištění, mají nízkou hodnotu u investorů. Bauer at al. (2004) prokázal, že efektivní vykazování nefinančního reportingu má vliv na investory a vylepšuje hodnotu firmy. Klapper a Love (2004) dodávají, že dochází též k vyšší míře spokojenosti zaměstnanců a jejich prostřednictvím k pozitivnějšímu vnímání dobrého jména firmy (tzv. goodwill). Podle Bednaříkové et al. (2014), Bažantové & Charvátové (2018) jsou bezpečnost a zdravé pracovní podmínky a životní prostředí základními aspekty společenské prosperity podniku. Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují motivaci zaměstnanců v podniku. Některé z nich jsou podpořeny zákonem, jiné vyplývají z dobrovolných aktivit podniku a k některým z nich dosud nebyla nalezena cesta (Vávra a kol., 2021, s. 267). Není možné opomenout ikonický článek "Vytváření sdílených hodnot" (Porter & Kramer, 2011), který reprezentuje myšlenku, že současné příležitosti nejsou neměnné, ba naopak, společenské priority se mění, ekonomiky států se vyvíjejí a technologie zlepšují každodenní život. V současné době se CSR posouvá v souladu se společenskými a environmentálními změnami a její začlenění do obchodního modelu společnosti může generovat ekonomickou hodnotu.

Zpráva o udržitelnosti jako nástroj udržitelného holistického konceptu reportingu představuje strategii a závazek organizace k udržitelnému globálnímu hospodaření a obecně přijímaným cílům souvisejícím s udržitelným rozvojem. Vykazování jednotlivých oblastí udržitelnosti nabízí transparentní komunikaci, konkrétní opatření a hluboké pochopení souvislostí mezi ekonomickými, environmentálními, sociálními cíli v rámci vedení podniku. Preferovaný mezinárodní rámec pro podávání zpráv založený na "třech pilířích" definovala Globální iniciativa pro podávání zpráv – GRI (2014). Tato iniciativa je jedním z předních rámců v oblasti udržitelnosti. Standardy GRI umožňují každé organizaci vykazovat dopady své činnosti na ekonomiku, životní prostředí a lidi a svůj příspěvek k udržitelnému rozvoji. Tzv. "triple bottom line" znamená *tři pilíře udržitelného rozvoje*. Jedná se o ekonomický, sociální a environmentální pilíř.

Jak znázorňuje Obrázek 1 níže, obzvláště environmentální pilíř zahrnuje řadu témat.

Obr. 1 Ukázka environmentálního pilíře ve zprávě o udržitelnosti

Zdroj: vlastní zpracování (Focus on Financial Institutions 2021; Sustainable Development Report 2021)

Na druhou stranu se mnoho společností rozhodlo, že jejich výkaznictví bude zahrnovat *ukazatele udržitelnosti*. V roce 2014 podávaly společnosti zprávy v oblasti nefinančního reportingu na dobrovolné bázi. Podle směrnice o nefinančním výkaznictví (NFRD), 2014/95/EU, byly vybrané společnosti (zejména banky, pojišťovny a veřejně obchodovatelné společnosti) s 500 a více zaměstnanci "povinny zveřejňovat zprávy o politikách, které uplatňují v souvislosti se sociální odpovědností a zacházením se zaměstnanci; dodržováním lidských práv; bojem proti korupci a úplatkářství; a rozmanitosti v orgánech společností (z hlediska věku, pohlaví, vzdělání a profesního původu)" (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU ze dne 22. října 2014, kterou se mění směrnice 2013/34/EU, pokud jde o zveřejňování nefinančních informací a informací o rozmanitosti některými velkými podniky a skupinami. Text s významem pro EHP, 2014).

V říjnu 2022 přijme EU směrnici o podávání zpráv o udržitelnosti podniků (CSRD), která mění dříve platnou směrnici o nefinančním výkaznictví (NFRD) a zároveň rozšiřuje oblast působnosti subjektů, na které se vztahuje (návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2013/34/EU, směrnice 2004/109/ES, směrnice 2006/43/ES a nařízení (EU) č. 537/2014, pokud jde o podávání zpráv o udržitelnosti podniků, 2021). CSRD představuje nový závazný standard a upřesňuje pozměněná pravidla. Podle směrnice CSRD budou společnosti a instituce zveřejňovat informace o svých aktivitách a postojích týkajících se životního prostředí, sociální oblasti (např. péče o zaměstnance) a řízení (governance) společnosti. CSRD bude povinná pro všechny subjekty, které splňují alespoň dvě z následujících kritérií: mají více než 250 zaměstnanců, jejich roční čistý obrat přesahuje 40 milionů eur nebo jejich roční bilanční suma je vyšší než 20 milionů eur. CSRD bude rovněž povinná pro veřejně obchodované společnosti s výjimkou mikropodniků. Směrnice CSRD vstoupí v platnost v roce 2025, ale bude se vztahovat již na fiskální rok 2024, což se dotkne mnoha společností po celém světě, které budou mít povinnost podávat tyto zprávy.

Důvodů, proč se EU připojila k CSRD, je několik, ale hlavním z nich je snaha vyrovnat se se změnou klimatu a dalšími nepříznivými dopady na životní prostředí a společnost. Tato snaha není ničím novým, například ve finančním světě se stále častěji zohledňuje přístup společností k udržitelnosti, tj. tzv. hledisko ESG (environmentální, sociální, governance) a tzv. ESG skóre společnosti. Zohledňuje mimo jiné dopad aktivit dané společnosti na životní prostředí a společnost obecně nebo její celkovou transparentnost. Například to, jak společnost začlenila principy ESG do své strategie a každodenní činnosti, je pro některé investory zásadní metrikou, a proto již mnoho společností běžně informuje o svých výsledcích v této oblasti.

Environmentální, sociální a správní standardy (ESG) jsou založeny na principu, že společnosti by mohly dosahovat lepších výsledků na burze.

Nefinanční výkaznictví v souladu s CSRD bude proto nezbytné pro společnosti, které budou žádat o investice nebo půjčky za účelem získání kapitálu. V tomto ohledu je logickým předpokladem, že společnosti poskytující požadované informace v rámci nefinančního výkaznictví a mající pozitivní přístup k otázkám udržitelnosti budou vnímány jako konkurenceschopnější, serióznější a důvěryhodnější. Zatím je však nefinanční výkaznictví definováno pouze obecně a jednotlivé ukazatele, podle kterých by měly společnosti tyto aktivity vykazovat, zatím nebyly stanoveny.

Vedle výše uvedených pravidel zohledňuje CSRD i potřeby evropské dohody Green Deal.

Zelená dohoda pro Evropu (EGD - European Green Deal) byla přijata 11. prosince 2019. Klíčovým pilířem tohoto dokumentu je akční plán pro udržitelné financování. Hlavním cílem EGD bylo přeměnit Unii v moderní, konkurenceschopnou ekonomiku účinně využívající zdroje. Podle EDD se má EU stát klimaticky neutrální a do roku 2050 dosáhnout nulové čisté emisní bilance při respektování priority ochrany lidského života, zvířat a rostlin. Dalším cílem je pomoci podnikům stát se světovými lídry ve výrobě čistých produktů a zavádění nových technologií. Evropská komise se zavázala přezkoumat ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU o nefinančním vykazování. Dalším zásadním dokumentem je Strategie pro biologickou rozmanitost do roku 2030, která specifikuje kroky, jež je třeba podniknout ohledně evropské biologické rozmanitosti na cestě k její obnově do roku 2030. V neposlední řadě je nezbytné zmínit, že v listopadu 2021 byla zřízena Mezinárodní rada pro standardy udržitelnosti (ISSB).

Spolu s těmito organizacemi byla v červnu 2021 založena nadace Value Reporting Foundation (VRF), která představuje sloučení Mezinárodní rady pro integrované výkaznictví (IIRC) a Rady pro standardy udržitelného účetnictví (SASB) (IFRS Foundation a Value Reporting Foundation Complete Consolidation, 2021). Nadace IFRS dokončila proces konsolidace s nadací Value Reporting Foundation v srpnu 2022. VRF bude spolupracovat se standardy SASB v procesu vývoje standardů pro zveřejňování informací o udržitelném rozvoji podle IFRS. Kromě toho vývoj evropských standardů udržitelnosti, které by měly integrovat klíčové prvky stávajících dobrovolných iniciativ, jako jsou standardy TCFD (The Task Force on Climate-related Financial Disclosure) a GRI (The Global Reporting Initiative), pomůže zefektivnit proces vykazování.

Udržitelný holistický reporting s integrací CSR kritérií a ESG faktorů jako podnikatelská strategie

Základní zásady vytvoření rámce pro podporu udržitelných investic jsou zakotveny v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 ze dne 18. června 2020 o vytvoření rámce pro podporu udržitelných investic a o změně

nařízení (EU) 2019/2088. Text s významem pro EHP. 2020). V článku 4 tohoto nařízení EU se jednání v souladu s legislativním postupem týká následujících oblastí, má-li být dlouhodobě dosaženo konkurenceschopnosti: "Udržitelnost a přechod k bezpečnému, klimaticky neutrálnímu, klimaticky odolnějšímu, zdrojově účinnějšímu a oběhovému hospodářství mají zásadní význam pro zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti hospodářství Unie". Spolu s dalšími ustanoveními lze cílů ESG dosáhnout zvýšením financování udržitelných podnikatelských aktivit ze strany soukromého sektoru a také nasměrováním kapitálových toků do udržitelných investic (Článek 9).

Současnou situaci v oblasti předkládání zpráv o udržitelnosti lze považovat za proces transformace. Důvody jsou dva. Zaprvé, začlenění aktivit v oblasti CSR na strategické a operativní úrovni se týká všech oddělení firmy. Za druhé, kromě vykazovaných kvantifikovatelných výsledků mají zveřejňované informace a reporting kvalitativní a popisný charakter. Je to dáno také začleněním faktorů ESG (i souvisejících ukazatelů) do konceptu nově zaváděného holistického reportingu udržitelnosti. Například pokud máte podávat zprávy o hospodaření s vodou, iniciativách v oblasti sociálního zabezpečení a podnikatelské etice nebo korupci, je pravděpodobnější, že budete podávat zprávy písemně a podrobně popisovat konkrétní aktivity vaší společnosti. Pokud se společnosti zaměřují na vykazování kvantitativních údajů, pak se doporučuje formát přehledné tabulky či infografiky, aby byla čísla a jejich vizuální znázornění snáze pochopitelná a zapamatovatelná.

V odborné literatuře se výzkumníci zaměřují na různé aspekty udržitelného reportování v současném přechodném stádiu. Sahin a kol. ve svém článku publikovaném v roce 2022 týkajícím se ukazatelů ESG píše o chybějícím pilíři "M" a zdůrazňuje názor, že "pro explicitní zachycení dosud nezveřejněných informací o skórech kategorií ESG je navržen nový pilíř, tzv. chybějící (M) pilíř, který je přidán do nové definice skóre environmentálních a sociálních ukazatelů, dále ukazatelů týkajících se governance a chybějících (ESGM) ukazatelů" (Sahin a kol., 2022). Argumentují tím, že zavedením nového skóre ESG a chybějícího (M) pilíře ovlivňují rizika a podporují investiční rozhodnutí. Nedostatečná jednotnost týkající se charakteristik, atributů a standardů při definování ukazatelů ESG je často předmětem kritiky v některých vědeckých pracích (Billio et al., 2021).

Dalším aspektem je dopad na ziskovost a hospodářské výsledky podniků. Autoři ve své studii se zaměřením na pochopení vlivu ESG praktik v podnikových financích přináší důkazy, že existuje pozitivní vliv ESG faktorů na ziskovost a úvěrový rating podniků (Kim & Li, 2021).

Pokud jde o oblast ESG, víme, že udržitelnost se pro mnoho společností stala nezbytnou povinnou součástí nefinančních reportovacích povinností. Autoři obsáhlé bílé knihy "ESG: Sladte svou firemní strategii s budoucností", reprezentující názor podnikové praxe, zdůrazňují, že "tlak na prokazování udržitelnosti v kontextu výkonnosti ESG roste" (Brauweiler & Horsch, 2022). Tato vzdělávací bílá kniha o udržitelnosti představuje kritéria ESG jako základ konkurenceschopnosti.

Podle materiálu Evropské komise (2020) "Věda, výzkum a inovační výkonnost EU 2020 - Spravedlivá, zelená a digitální Evropa" jeho autoři vnímají, že: "*spotřebitelé stále více tlačí na společnosti, aby byly šetrnější k životnímu prostředí, přičemž v čele tohoto tlaku na změny v organizacích stojí mileniálové*". Průzkum Svazu průmyslu a dopravy ČR (Průzkum_SPCR_ udržitelnost_vysledky_25072022, 2022 / Sustainability - The Survey SP ČR, 2022) mezi 100 průmyslovými podniky v ČR ukázal, že 87 % respondentů se aktivně zabývá udržitelností. Pro 60 % respondentů je udržitelnost důležitá pro konkurenceschopnost podniku. Více než 70 % dotázaných podniků má povědomí o připravované legislativě Evropské komise.

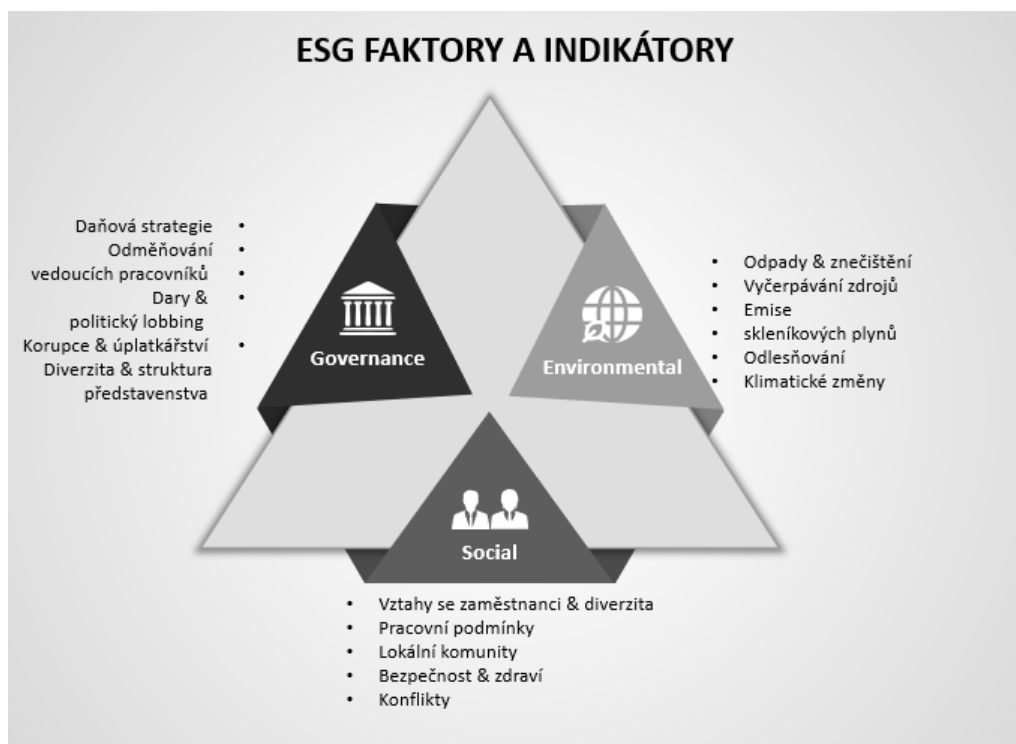
Jak bylo uvedeno výše, dosud neexistuje žádná jednotná specifikace ukazatelů, soubor standardů nebo metrik, které by se v rámci faktorů ESG vykazovaly. V rámci udržitelného reportingu doplňuje koncept ESG (environment, social, governance) stávající reporting CSR (corporate social

responsibility). Oba koncepty existují vedle sebe a plní mírně odlišné role. "Taxonomie" EU a odpovídající právní požadavky specifikovaly klasifikační systém pro udržitelné podnikatelské aktivity, jehož cílem je usměrňovat kapitálové toky způsobem, který podporuje udržitelný rozvoj, klimatickou neutralitu, oběhové hospodářství a biologickou rozmanitost. Nadcházející revize vykazování udržitelnosti rozšíří povinnosti nefinančního vykazování i na mnohem širší okruh společností" (Brauweiler & Horsch, 2022).

Podle Browna a kolektivu (1987) udržitelnost zahrnuje tři faktory: ekonomický, environmentální a sociální. Existuje mnoho přístupů, ale běžné ukazatele jsou: "i) lidský život na Zemi; ii) dlouhodobé udržení zásob biologických zdrojů; iii) stabilní lidská populace; a iv) kvalita životního prostředí a ekosystémů". Kritéria ESG jsou důležitá pro vytváření hodnoty jak pro společnost, tak pro podnik. Zpráva o udržitelném rozvoji (Sachs et al., 2022) definovala index SDG z makro pohledu. Hodnotí celkový výkon každé země v oblasti 17 cílů udržitelného rozvoje, přičemž každému cíli přikládá stejnou váhu. V souvislosti s tím existuje šest základních transformačních prvků: "i) vzdělávání a dovednosti, ii) zdraví a blahobyt, iii) čistá energie a průmysl, iv) udržitelné využívání půdy, v) udržitelná města a vi) digitální technologie". Sassen et al. (2016) vypočítali skóre pilířů ESG. Environmentální skóre (ENS) měří a představuje: "dopad společnosti na přírodní živé a neživé prostředí (včetně ovzduší, půdy a vody)". Skóre sociálního pilíře (SOS) měří a představuje: "schopnost společnosti vytvářet důvěru a loajalitu u svých zaměstnanců, zákazníků a společnosti". Skóre pilíře řízení společnosti (SOS) měří a představuje: "systémy a procesy společnosti, jejichž cílem je zajistit, aby členové představenstva a vedoucí pracovníci jednali v nejlepším zájmu dlouhodobých akcionářů společnosti".

Obrázek 2 představuje příklad ESG faktorů a indikátorů.

Obr. 2. ESG faktory a indikátory

Zdroj: vlastní zpracování (Focus on Financial Institutions 2021; Sustainable Development Report 2021)

Na základě rešerše literatury a četných odborných zdrojů (konkrétně zpráv o udržitelném vývoji a výročních zpráv) je zřejmé, že rozptyl ukazatelů je značný a každá vykazující společnost preferuje vlastní soubor ukazatelů. Je proto logické předpokládat, že společnosti používají ukazatele, které jsou pro jejich činnost relevantnější a představují oblasti, v nichž se vykazující společnost více angažuje, je o jejich správnosti přesvědčena a zaměřuje na ně své aktivity.

Metodologie a výsledky

Clark a kol. ve své publikaci s názvem "Bryman's Social Research Methods" definují výzkumnou metodu obsahové analýzy jako "přístup k analýze dokumentů a textů, který se snaží kvantifikovat jejich obsah z hlediska předem stanovených kategorií a systematickým a opakovatelným způsobem" (Clark a kol., 2021, s. 606). Výzkum doplňující teoretickou část této studie byl proveden pomocí metody konceptuální obsahové analýzy. Christie (2007) definovala konceptuální obsahovou analýzu jako výzkumný nástroj, který pomáhá kvantifikovat počet výskytů textu nebo určitého slova v konkrétním textu. Je také známá jako dolování dat z textu, což je proces transformace nestrukturovaného textu do strukturovaného formátu (IBM, 2022). Tato metoda v sobě integruje i další prvky, jako např. počítačovou lingvistiku a strojové učení. Důležité je velmi kvalitně určit znaky a následně je možné provádět komparaci určitých jevů.

"Obsahová analýza je jednou z nejdůležitějších výzkumných technik v sociálních vědách. Vychází ze skutečnosti, že společnost se projevuje v mluvě, textech a dalších modalitách komunikace a že porozumění sociálním jevům nelze dosáhnout bez pochopení toho, jak jazyk funguje v sociálním světě. [...] Interpretace sdělení jako textů v kontextech jejich společenského užití odlišuje obsahovou analýzu od jiných empirických metod zkoumání" (Krippendorff, 2018, s. xii).

Při hodnocení výsledků obsahové analýzy existují některé výhody a nevýhody. Mezi výhody patří skutečnost, že je velmi transparentní, může být longitudinální, je velmi flexibilní a je nevtíravá. Hlavní nevýhodou je skutečnost, že závisí na kvalitě analyzovaných dokumentů (Baumeister & Vohs, 2007, s. 290-291).

Jako nástroj, který pomáhá kvantifikovat počet výskytů určitého slova nebo slovního spojení v určitém dokumentu, dobře slouží danému účelu, tj. k provedení koncepční obsahové analýzy vybraných zpráv o udržitelném rozvoji. Hlavními důvody pro volbu této výzkumné metody je objektivita a skutečnost, že se jedná o metodu systematickou.

S cílem dosažení objektivního porovnání vývoje v oblasti holistického pojetí nefinančního reporting pro oblast ESG, CSR a dalších otázek udržitelnosti v České a Slovenské republice ve srovnání s celosvětovým vývojem autorky pracovaly metodou *komparativní analýzy*.

Výzkumné otázky byly formulovány takto:

- RQ1 Používají analyzované společnosti ve svých zprávách o udržitelném rozvoji klíčová slova spojená s faktory a ukazateli ESG se zvýšenou frekvencí v čase?
- RQ2 Existují důkazy svědčící o tom, že zvýšená frekvence klíčových slov spojených s ESG faktory a indikátory může být ukazatelem pro získání konkurenční výhody?

Komparativní analýze byly podrobeny tyto analyzované vzorky dat:

- Vzorek analyzovaných dokumentů č. 1, tj. zpráv o udržitelnosti vybraných společností, tvořilo celkem 10 společností, 20 zpráv o udržitelnosti, 9 ukazatelů promítnutých do celkového počtu $\Sigma=180$ položek **vybraných na základě zprávy společnosti Kantar Branz "Most Valuable Global Brands 2022"** (Discover the Kantar BrandZ Most Valuable Global Brands, 2022).

- Vzorek analyzovaných dokumentů č. 2, tj. zpráv o udržitelnosti vybraných společností, tvořilo celkem 10 společností, 20 zpráv o udržitelnosti, 9 ukazatelů promítnutých do celkového počtu $\Sigma=180$ položek z **České republiky a ze Slovenské republiky**.

Konceptuální obsahová analýza byla provedena metodou manuální analýzy a získané údaje byly přehledně uspořádány do níže uvedených tabulek.

Tab. 1 Konceptuální obsahová analýza zpráv o udržitelnosti z let 2017 a 2021 – globální značky

	Environmental		Social		Governance		Carbon footprint + CO2 emissions		Climate change		Local community		Working conditions + workplace		Education		Business ethics	
	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021
1	121	236	5	31	1	110	172	168	13	22	0	1	0	32	1	90	3	13
2	110	37	1	0	0	0	170	153	10	3	1	0	0	0	0	0	0	0
3	x	163	x	25	x	132	x	352	x	20	x	7	x	9	x	23	x	3
4	47	130	29	10	10	7	20	541	10	16	0	2	4	0	1	8	2	0
5	47	192	33	87	24	284	20	178	1	36	0	0	2	10	10	41	0	102
6	71	56	22	37	15	14	59	88	29	29	3	1	16	38	27	46	0	1
7	24	42	6	27	20	39	28	42	12	10	2	1	6	7	18	23	0	0
8	x	72	x	37	x	138	x	223	x	65	x	1	x	19	x	13	x	1
9	57	185	132	190	29	162	15	101	0	10	0	1	0	8	57	32	0	2
10	22	122	113	134	4	8	0	53	0	13	2	1	78	15	32	24	1	2
Σ	499	1235	341	578	103	2915	894	1899	75	224	8	15	106	138	146	300	6	124

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda:

1 – Apple	6 – McDonald's
2 – Google	7 – Visa
3 – Amazon	8 – Facebook (Meta)
4 – Microsoft	9 – Alibaba Group
5 – Tencent	10 – Louis Vuitton

Tab. 2 Konceptuální obsahová analýza zpráv o udržitelnosti z let 2017 a 2021 – ČR a SR

	Environmentální		Sociální		Governance		Uhlíková stopa+ emise		Klimatická změna		Lokální /místní komunita		Pracovní podmínky + pracoviště		Vzdělávání		Etika podnikání + obchodní etika	
	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021	2017	2021
1	2	15	17	24	x	x	21	34	x	x	x	2	39	59	2	2	x	3
2	x	3	22	29	x	2	1	20	x	x	x	x	2	x	12	2	9	18
3	x	24	15	56	x	4	x	x	x	x	x	x	3	9	14	17	7	6
4	x	1	10	9	x	1	x	4	x	3	x	x	2	21	2	4	x	0
5	x	x	6	17	x	0	x	2	x	x	x	x	x	14	x	2	x	11
6	3	51	26	35	0	45	0	1	0	29	8	1	1	2	30	17	0	10
7	31	x	16	x	33	x	1	x	0	x	1	x	0	x	19	x	19	x
8	61	x	16	x	33	x	1	x	1	x	20	x	1	x	19	x	22	x
9	4	9	13	38	0	162	0	1	1	1	0	1	1	1	6	11	1	10

10	19	15	32	36	5	0	0	0	0	1	0	0	0	2	8	7	8	0
Σ	120	118	173	268	71	216	24	62	2	34	29	4	49	108	112	62	66	58

Zdroj: vlastní zpracování

Legenda: Výše uvedený seznam 10 analyzovaných společností byl definován na základě dvou kritérií. V případě bankovních domů se jedná vždy o 3 banky dle největší bilanční sumy (tj. objem spravovaných peněz) z každého státu; v případě pojišťoven se jedná vždy o 2 pojišťovny dle velikosti předepsaného smluvního pojistného. Vzhledem k nejednotnosti vykazování CSR byly vyhledávány též anglické ekvivalenty klíčových slov: environmental, social, governance, carbon footprint, emission, climate change, local community, working conditions, workplace, education, business ethics, trade ethics (v některých případech též slovenské ekvivalenty).

1 – ČSOB	6 – Slovenská sporiteľňa
2 – Česká spořitelna	7 – Všeobecná úverová banka
3 – Komerční banka	8 – Tatra banka
4 – Generali česká	9 – Allianz – Slovenská poisťovňa
5 – Kooperativa	10 – KOOPERATIVA poisťovňa

Soubor vybraných ukazatelů vychází z přehledu literatury doplněného o výsledky nezúčastněného pozorování podnikové praxe autorkami této studie. Jejich výběr je sestaven na základě nejčastěji se opakujících ukazatelů.

Vyhodnocení výzkumného vzorku č. 1 – Globální firmy

Údaje získané z obsahové analýzy zpráv o udržitelnosti vybraných společností ukazují, že společnosti stále více využívají faktory a ukazatele ESG. Ve všech případech, tj. podle vypočtené celkové četnosti všech klíčových slov reprezentujících jak ESG faktory, tak i další CSR a ukazatele, je v roce 2021 výskyt vyšší, někdy dokonce výrazně vyšší než v roce 2017. Časový interval 5 let mezi roky 2017 a 2021 je dostatečně dlouhý na to, aby bylo možné označit pozorované ukazatele ve vykazování udržitelnosti za významný trend. Lze konstatovat, že společnosti si plně uvědomují význam holistického přístupu k CSR a stále více začleňují související aktivity spojené s CSR do svých obchodních strategií.

Vyhodnocení výzkumného vzorku č. 2 – Finanční instituce

Údaje získané z obsahové analýzy zpráv o udržitelnosti vybraných společností ukazují, že finanční instituce začínají problematiku ESG vnímat, ale aktuálně jen ve velmi malém rozsahu. Převážně vnímají problematiku sociální a zabývají se pracovními podmínkami svých zaměstnanců. ČSOB se sice v roce 2017 hlásila k environmentální odpovědnosti a v červnu 2017 banka certifikovala systém environmentálního managementu ČSN EN ISO 14001, ale ostatní pilíře zatím neakcentuje. V roce 2021 již zmiňují i normu ČSN EN ISO 50001. Výroční zpráva roku 2021 obsahuje závazky banky k ochraně životního prostředí a prevenci jeho znečištění. Česká spořitelna ve Výroční zprávě za rok 2021 zmiňuje, že si je vědoma problematiky, kterou způsobí ESG (environmentální, sociální a správní) rizika. Banka uvádí, že je v procesu analýz, a faktory ESG začlení do měření rizikových expozic banky v příštích letech. Komerční banka ve výroční zprávě z roku 2021 uvádí, že strategie ESG je plně v souladu se smyslem, vizí a strategií KB, jak byla formulována v plánu KB Change 2025. Banka vytvořila systém řízení environmentálních a společenských rizik (ESRM), který pomáhá identifikovat a vyhodnocovat rizika korporátních klientů Banky z hlediska možného vzniku vážných škod nebo negativních dopadů jejich činností na životní prostředí, zdraví a bezpečnost lidí, lidská práva a základní svobody.

Pojišťovny v České republice zatím ESG principy ve svých výročních zprávách uvádějí méně. Kooperativa v roce 2021 zmiňuje CSR hodnoty a hlásí se k principům odpovědného podnikání. „Principy pojišťovnictví stojí na solidaritě, odpovědnosti k prostředí, v němž žijeme, a také na pomoci a důvěře. Společenskou odpovědnost chápeme jako byznys model – naším cílem je spojit zájmy Kooperativy s aktivitami prospěšnými pro celou společnost” (Kooperativa, 2021, s. 6).

Tab. 3 Výsledná komparace výzkumného vzorku č. 1 a výzkumného vzorku č. 2

Podnikatelský subjekt	Σ reportovaných parametrů			
Globální firmy	2017	Σ 2178	2021	Σ 7428
Finanční instituce ČR a SR	2017	Σ 766	2021	Σ 930

Zdroj: vlastní zpracování

Je možné konstatovat, že data získaná prostřednictvím konceptuální obsahové analýzy zpráv o udržitelnosti s pětiletým odstupem (2017 a 2021) poskytla přesvědčivé důkazy o rostoucím významu faktorů ESG ve výkaznictví o udržitelnosti tak, jak je dnes ve finančních korporacích praktikováno. V rámci bankovního sektoru byl však tento typ reportingu v roce 2021 využíván méně než u globálních firem. Pokud bychom porovnali výsledky bank a pojišťoven, lze konstatovat, že pojišťovny implementaci zatím ani nezačaly. Ve zprávách se vybrané výrazy vyskytují jen minimálně, a to ani při kontrolním postupu pomocí stematizace.

ESG faktory a goodwill jako konkurenční výhoda

Činnost firmy a její možné důsledky jsou pečlivě sledovány, zkoumány a hodnoceny stakeholdery. Jsou to však především investoři, kteří mají pochopitelný zájem o progresivní podniky a jejich aktivity. Při analýze svých investičních příležitostí potřebují sociálně orientovaní investoři rychlé, spolehlivé a přehledné informace. Systematický a holistický přístup k udržitelnému reportingu s využitím faktorů ESG jim proto umožňuje rychlou orientaci ve změní dat a často nesourodých poznatků.

Porter a Millar (1985) ve svém článku v Harvard Business Review uvádějí, jakým způsobem pro nás informace poskytují konkurenční výhodu: *"Podnik je ziskový, pokud hodnota, kterou vytváří, převyšuje náklady na provádění hodnototvorných činností. Aby získal konkurenční výhodu nad svými soupeři, musí podnik tyto činnosti provádět buď s nižšími náklady, nebo je provádět způsobem, který vede k odlišení a možnosti účtovat příplatkovou cenu (díky vyšší hodnotě)".*

Z hlediska chování zákazníků, zejména v hyperkonkurenčních odvětvích podnikání, je zásadní poskytovat vyšší hodnotu než konkurence. Toho můžeme dosáhnout mnoha různými způsoby. Mind Tools Content Team ve svém článku popisuje Porterův hodnotový řetězec (Porter's Value Chain, 2018). Podle jejich vysvětlení Porter považuje hodnotový řetězec organizace za nástroj strategického řízení a navrhuje najít vazbu mezi typickými primárními a podpůrnými činnostmi podniků. Podle jeho názoru je spojení obou typů činností klíčem ke konkurenční výhodě. Příkladem může být vliv péče personálního oddělení o vzdělávání zaměstnanců a jeho dopad na výkonnost podniku.

Udržitelný reporting s využitím faktorů ESG se dostává do popředí zájmu firem. Je součástí moderní marketingové komunikace zaměřené na interní i externí veřejnost. Čím vyšší jsou komunikační standardy, tím silnější je dopad na příjemce takto strukturovaných informací. Schear a kol. ve svém nedávném článku pro časopis Fortune píše o "zažitých způsobech myšlení" v souvislosti s prováděním udržitelného reportingu jako o "přístupu založeném pouze na dodržování předpisů a odškrtavání kolonek". Autoři vysvětlují své současné chápání role faktorů ESG v udržitelném reportingu následovně: *"Společnosti, které budou v tomto kontextu vůdčími, jdou nad rámec obecného přístupu založeného na odškrtavání políček. Snaží se o to, čemu říkáme autentické ESG - o závazek vůči environmentálnímu a sociálnímu dopadu, který je poháněn hlubokým smyslem pro účel, je zakotven v organizaci, je vetkán do podnikání a je nedílnou součástí příběhu*

její značky. Jdou nad rámec myšlení o dodržování předpisů nebo poskytování příspěvků a místo toho vnímají ESG jako konkurenční výhodu" (Schear a kol., 2022).

Data získaná prostřednictvím konceptuální obsahové analýzy zpráv o udržitelnosti s pětiletým odstupem (2017 a 2021) poskytla přesvědčivé důkazy o rostoucím významu faktorů ESG ve výkaznictví o udržitelnosti tak, jak je dnes ve finančních korporacích praktikováno. U většiny analyzovaných ukazatelů u vzorku globální firem byl zaznamenán zvýšený výskyt vybraných klíčových slov (faktorů a metrik), což lze ztotožnit nejen se zvýšeným zájmem organizací o udržitelnost, ale též s reálným uskutečňováním těchto aktivit v praxi firem a organizací. Na základě komparace s klíčovými představiteli bankovního a pojišťovacího sektoru v ČR a SR lze konstatovat, že globální firmy ESG již implementují. V rámci bankovního a pojistného sektoru tato implementace teprve započala.

Pokud je cílem společností dosáhnout a dlouhodobě využívat výhod konkurenční pozice na trhu dosažené prostřednictvím dobře navržené marketingové komunikace, pak se integrace jasně definovaných a srozumitelných faktorů ESG a souvisejících ukazatelů používaných ve výkaznictví o udržitelném rozvoji jeví jako krok správným směrem. Faktory ESG a jejich začlenění do struktury udržitelných zpráv tak lze považovat za zdroj konkurenční výhody.

Závěr

Cílem tohoto článku bylo posoudit potenciál pečlivě budovaného goodwillu s využitím faktorů ESG a souvisejících CSR ukazatelů s cílem ovlivnit vnímání společností z hlediska jejich konkurenceschopnosti. Byly formulovány dvě výzkumné otázky a sestaven reprezentativní vzorek společností z finančního sektoru pro analýzu. Současně byl sestaven soubor nejfrekventovanějších klíčových slov souvisejících s udržitelností a faktory ESG. Byla provedena konceptuální obsahová analýza výzkumného vzorku zpráv o udržitelnosti subjektů působících ve finanční sféře. Ta poskytla přesvědčivé důkazy svědčící o stále častějším výskytu identifikovaných klíčových slov reprezentujících faktory a ukazatele ESG. Výzkum byl koncipován jako průřezová analýza zahrnující roky 2017 a 2021. Pětiletý časový interval je dostatečně dlouhý na to, aby bylo možné výsledky považovat za *zřetelný trend v nefinančním reportingu*.

Výzkumné otázky byly zodpovězeny kladně:

RQ1	Používají analyzované společnosti ve svých zprávách o udržitelném rozvoji klíčová slova spojená s faktory a ukazateli ESG se zvýšenou frekvencí v čase?	ANO (potvrzeno na základě zjištění obsahové analýzy)
RQ2	Existují důkazy svědčící o tom, že zvýšená frekvence klíčových slov spojených s ESG faktory a indikátory může být ukazatelem pro získání konkurenční výhody?	ANO (literární rešerše a důkazy z firemní praxe)

Včasné rozpoznání a přesné pochopení tržních signálů má zásadní vliv a význam při určování konkurenční strategie. Ve vztahu k udržitelnosti to platí dvojnásob. Včas rozpoznané signály trhu a zájem zainteresovaných stran o otázky udržitelnosti pozitivně ovlivňují vnímání značky, její preference a hodnotu značky. Pro investory jsou tyto informace zásadním vodítkem pro jejich investiční rozhodování.

Rok 2024, který je významným milníkem pro implementaci nového konceptu ESG a CSR do praxe, se rychle blíží. V momentě, kdy nová směrnice CSRD vstoupí v platnost, bude se jednat o

zákonnou povinnost na straně dotčených podnikatelských subjektů. Je nutné připomenout, že se však bude vztahovat již na reporting výsledků fiskálního roku 2023.

Absence jednotné definice ESG a vymezení příslušných harmonizovaných indikátorů je překážkou včasného seznámení se s nejnovějším konceptem holistického pojetí udržitelného reportování a jeho následné implementace do podnikové praxe. Korporace a další podnikatelské subjekty potřebují dostatek času na přípravu příslušných směrnic a interních procesů. Pokud nebudou všechny požadavky včas vyjasněny a definovány, existuje reálné riziko, že nebude naplněno společensky kritické poslání udržitelnosti.

Autorky této studie jsou si plně vědomy některých výzkumných omezení spočívajících především v omezeném rozsahu výzkumného vzorku. Na druhou stranu jsou zjištění konceptuální obsahové analýzy objektivní, strukturovaná a nezkršená.

Pokud jde o návrhy dalšího výzkumu, měli by se výzkumníci zaměřit na řešení otázek souvisejících s kauzalitou, tj. zda se promyšlené investice do oblasti udržitelnosti promítají do ekonomické výkonnosti podniků, v jakém rozsahu a v jakém časovém horizontu. Cenné poznatky by přineslo také zaměření výzkumu na generaci Z, která je obzvláště uvědomělým segmentem trhu v oblasti udržitelnosti. Současně není zcela definována odpovědnost příslušných pracovníků za (a) vypracování a vykazování zpráv o udržitelnosti a (b) stanovení zásad spolupráce s odbornými garanty jednotlivých oblastí CSR. V neposlední řadě je zcela nevyhnutelné sjednocení odborné terminologie týkající se problematiky holistického přístupu k udržitelnému reportování. Toto není zdaleka ucelený výčet oblastí dalšího výzkumu, neboť se jedná o širokou, novou a velmi komplexní problematiku.

Používání standardizovaných ukazatelů v delším časovém horizontu přispívá ke snadnějšímu pochopení a vyšší přidané hodnotě těchto zpráv pro potřeby investorů a dalších zainteresovaných stran. Spolehlivé informace mají v tomto ohledu pro vedení podniků velký význam. Angažovanost podniků v otázkách souvisejících s udržitelností jako dlouhodobá podnikatelská strategie je alfou a omegou jejich budoucího úspěchu a vskutku významným přínosem pro společnost. Uprímná angažovanost podniků v této oblasti je proto pozitivním signálem pro úspěšné udržitelné podnikání s využitím významné konkurenční výhody.

Americká marketingová asociace vyjadřuje k ESG reportingu následující stanovisko: „Ačkoli ESG zahrnuje sociální otázky a otázky správy a řízení mimo environmentální udržitelnost, zpráva ESG je cenná, protože poskytuje odrazový můstek pro budování integrity značky prostřednictvím udržitelnosti. V dnešním světě, kde environmentální a sociální odpovědnost má pro spotřebitele a investory velký význam, je autenticita jedním z nejlepších způsobů, jak vyniknout z davu. Zpráva ESG by proto měla transparentně informovat o tom, na co se společnost zaměřuje, v čem uspěla a v čem se potřebuje zlepšit“ (Cain, 2022). S tímto stanoviskem se autorky této studie ztotožňují.

Závěrem lze konstatovat, že dosažení skutečné transformace ve vykazování udržitelnosti vyžaduje více než jen sloučení CSR ukazatelů a ESG faktorů. Úspěch celého procesu závisí zejména na správných manažerských rozhodnutích založených na datech, maximálním využití inovativních technologií a navrhování správných, promyšlených a efektivních strategií pro trvalý úspěch na poli udržitelného podnikání.

BIBLIOGRAPHY:

- Bauer, R., Guenster, N., & Otten, R. (2003). Empirical Evidence on Corporate Governance in Europe. The Effect on Stock Returns, Firm Value and Performance. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.444543>
- Baumeister, R., & Vohs, K. (2007). *Encyclopedia of Social Psychology*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412956253>
- Bažantová, I., & Charvátová, D. (2018). Analysis of Academic Procrastination of Student at the Faculty of Law of Charles University. *The 12th International Days of Statistics and Economics. Conference Proceedings., 12th*, 125–168.
- Bednaříková, M., Munzarová, S., Vávra, J., & Špačková, A. (2014). Social Welfare aspects of a Company. *Proceedings of International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM*, 847–854. <https://doi.org/10.5593/sgemsocial12014B12>
- Billio, M., Costola, M., Hristova, I., Latino, C., & Pelizzon, L. (2021). Inside the ESG ratings: (Dis)agreement and performance. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 28(5), 1426–1445. <https://doi.org/10.1002/csr.2177>
- Bowen, H. R. (1953). *Social Responsibilities of the Businessman*. Harper. <https://books.google.cz/books?id=XOQYAAAAMAAJ>
- Brauweiler, J., & Horsch, D. (2022). *ESG: Align your corporate strategy with the future*. Quentic. <https://www.quentic.com/>
- Brown, B. J., Hanson, M. E., Liverman, D. M., & Merideth, R. W. (1987). Global sustainability: Toward definition. *Environmental Management*, 11(6), 713–719. <https://doi.org/10.1007/BF01867238>
- Cain, M. (2022). What Role Does Sustainability Play in Branding? American Marketing Association. <https://www.ama.org/2022/07/22/what-role-does-sustainability-play-in-branding/>
- Clark, T., Foster, L., Sloan, L., Bryman, A., & Bryman, A. (2021). *Bryman's social research methods* (Sixth edition). Oxford University Press.
- Cormier, D., & Magnan, M. (2003). Environmental reporting management: a continental European perspective. *Journal of Accounting and Public Policy*, 22(1), 43–62. [https://doi.org/10.1016/s0278-4254\(02\)00085-6](https://doi.org/10.1016/s0278-4254(02)00085-6)
- Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC Text with EEA relevance, EP, CONSIL, 182 OJ L (2013). <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj/eng>
- Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups Text with EEA relevance, CONSIL, EP, 330 OJ L (2014). <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/eng>
- Discover the Kantar BrandZ Most Valuable Global Brands*. (2022). <https://www.kantar.com/campaigns/brandz/global>

- Drucker, P. F. (1954). *The practice of management* (Nachdr.). HarperCollins.
- Dvořáková, Z. (n.d.). HR diversity and CSR reporting. *Reproduction of Human Capital - Mutual Links and Connections. The 10th International Scientific Conference on Reproduction of Human Capital - Mutual Links and Connections (RELIK), Prague, CR*, 112–122.
<https://relik.vse.cz/2017/download/pdf/90-Dvorakova-Zuzana-paper.pdf>
- EFRAG. (2021). Appendix 4.5: Stream A5 Assessment Report Focus on Financial Institutions.
https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FEFRAG%2520PTF-NFRS_A5_FINAL.pdf
- IBM Search. (2018, February 26). <https://www.ibm.com/search>
- IFRS Foundation and Value Reporting Foundation complete consolidation. (2021).
<https://www.iasplus.com/en/news/2022/08/vrf-ifrsf-consolidation>
- Kim, S., & Li, Z. (Frank). (2021). Understanding the Impact of ESG Practices in Corporate Finance. *Sustainability*, 13(7), Article 7. <https://doi.org/10.3390/su13073746>
- Klapper, L. F., & Love, I. (2002). Corporate Governance, Investor Protection and Performance in Emerging Markets. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.303979>
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (Fourth Edition). SAGE.
- Logan, D. (1997). *Global corporate citizenship: Rationale and strategies*. Washington, DC: The Hitachi Foundation.
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011, January 1). Creating Shared Value. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>
- Porter, M. E., & Millar, V. E. (1985, July 1). How Information Gives You Competitive Advantage. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/1985/07/how-information-gives-you-competitive-advantage>
- Porter's Value Chain: Understanding How Value is Created Within Organizations*. (2018).
http://www.mindtools.com/pages/article/newSTR_66.htm
- Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council amending Directive 2013/34/EU, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Regulation (EU) No 537/2014, as regards corporate sustainability reporting*, (2021). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0189>
- Průzkum_SPCR_udržitelnost_vysledky_25072022*. (2022).
https://www.spcr.cz/images/Pruzkum_SPCR_udrzitelnost_vysledky_25072022.pdf
- Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088 (Text with EEA relevance), 198 OJ L (2020).
<http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj/eng>
- Sachs, J. D., Lafortune, G., Krol, C., Fuller, G., & Woelm, F. (2022). *Sustainable Development Report 2022*. Cambridge University Press.

Sachs, J. D., Lafortune, G., Krol, C., Fuller, G., & Woelm, F. (2021). *Sustainable Development Report 2021*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009106559>

Sahin, Ö., Bax, K., Czado, C., & Paterlini, S. (2022). Environmental, Social, Governance scores and the Missing pillar—Why does missing information matter? *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, n/a(n/a). <https://doi.org/10.1002/csr.2326>

Sassen, R., Hinze, A.-K., & Hardeck, I. (2016). Impact of ESG factors on firm risk in Europe. *Journal of Business Economics*, 86(8), 867–904. <https://doi.org/10.1007/s11573-016-0819-3>

Shear, M., Hutchinson, R., & Cuellar, M. (2022, May 19). *How Business Leaders Can Turn ESG into a Competitive Edge—And a Calling*. BCG BrightHouse | Original Home of Purpose. <https://www.thinkbrighthouse.com/2022/05/how-business-leaders-can-turn-esg-into-a-competitive-edge-and-a-calling/>

Science, Research and Innovation Performance of the EU 2020: A fair, green and digital Europe (1^a ed). (2020). Publications Office of the European Union.

Vávra, J., Paták, M., Košťálová, J., & Bednaříková, M. (2021). S-LCA Indicators as Employee Motivation Factors. *European Journal of Sustainable Development*, 10(2), 167–285. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n2p267>

Waddock, S. (2004). Parallel Universes: Companies, Academics, and the Progress of Corporate Citizenship. *Business and Society Review*, 109(1), 5–42. <https://doi.org/10.1111/j.0045-3609.2004.00002.x>

Kontaktní údaje:

PhDr. Ladislava Knihová, MBA
Katedra marketingové komunikace
Fakulta ekonomických studií
Vysoká škola finanční a správní, a.s.
Estonská 500
101 00 Praha 10
E-mail: ladislava.knihova@mail.vsfs.cz

Ing. Petra Jílková, Ph.D.
Institut manažerských studií
Masarykův ústav vyšších studií
České vysoké učení technické v Praze
Kolejná 2637/2a
160 00 Praha 6
E-mail: petra.jilkova@cvut.cz